

Aantallen en verspreiding van
broedvogels en wintervogels
in Brussel

Handleiding Veldwerk Brusselse Vogelatlas 2022-2024

Natagora & Natuurpunt Studie
i.s.m. Sovon Vogelonderzoek Nederland

Colofon

Samenstelling: Fred Hustings & SOVON

Bewerking: Simon Feys

Lay-out: Natuurpunt Studie

© Natuurpunt Studie, 2022

Gelieve als volgt te citeren:

Natuurpunt Studie, Natagora & Sovon, 2022. Handleiding Veldwerk Brusselse Vogelatlas 2022-2024.

Adres

Natuurpunt Studie

Coxiestraat 11

2800 Mechelen

Homepage:

www.vogelatlas-brussel.be

www.atlas-oiseaux-bruxelles.be

E-mail: birdatlas.brussels@natagora.be

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding

2. Doel en organisatie

- Atlaswerk in Brussel
- Doelen Vogelatlas
- Organisatie van het project
- Atlaswerk of meetnet?
- Account aanmaken of inloggen op www.vogelatlas-brussel.be

3. Atlashokken

- Algemeen
- Bekijken en reserveren van atlashokken
- Annuleren van gereserveerde atlashokken
- Je atlashok alleen tellen of heb je medetellers?

4. Algemene aanwijzingen veldwerk

- Wanneer
- Soms beter samen tellen
- Hoofdteller en medeteller(s)
- Voorbereiding
- Toestemming terreineigenaars
- Jouw data

5. Veldwerk

5.1. Vogels interpreteren en melden

- Alle vogels, ook exoten
- Gebiedsgebonden vogels
- Individuen en broedparen
- Broedcodes

5.2. Uitvoering

- Noteren in het veld
- Intekenen in broedseizoen
- Tijdsbesteding veldwerk bijhouden
- Bezoektijden
- Gestandaardiseerde uurbezoeken
- Aanvullend veldwerk in atlashok
- Gebruik van de Vogelatlas app
- Hoe gebruik je de Vogelatlas app

6. Losse waarnemingen

7. Na het veldwerk

- Invoer resultaten: direct na veldbezoek
- Totaaloverzicht
- Aantallen schatten
- Overvliegende vogels
- Controle

8. Bijlagen

Samenvatting

Doel en organisatie

- 2022-2024: Brusselse vogelatlas (derde voor broedvogels, eerste voor wintervogels).
- Hoofddoel: vastleggen van de actuele verspreiding en aantallen van zowel broed- als wintervogels op een zo gedetailleerd mogelijke schaal, evenals veranderingen ten opzichte van eerdere atlassen.
- Referentiedata voor vergelijking met toekomstige Vogelatlussen.
- Aansturing project vanuit Natagora & Natuurpunt Studie.

Atlashokken

- Basis is atlashok (ong. 1x1 km).
- Standaardisatie door per seizoen 2 tellingen van exact 1 uur.
- Hiermee worden effecten van wisselende telinspanning verkleind en wordt een representatief beeld verkregen van zoveel mogelijk soorten.

Algemene aanwijzingen veldonderzoek

- Uitvoering veldwerk in de jaren 2022 tot en met februari 2025.
- Winters lopen telkens van 1 december tot 28 februari, broedseizoenen van (februari) maart tot juli (augustus); daarbinnen vallen vaste telperiodes voor meer gestandaardiseerd onderzoek.
- Ook exoten worden geïnventariseerd.
- Onervaren tellers zoeken best vooraf contact met ervaren tellers voor gezamenlijke uitvoering.
- Bestaande vogelprojecten gedurende atlasjaren graag voortzetten. Laat deze tellingen niet vallen! De gegevens uit deze projecten dragen ook bij aan de atlas.
- Vraag voorafgaand aan het veldwerk zelf toestemming aan private terreineigenaars indien nodig.
- Download veldformulieren en kaarten-op-maat via je account op www.vogelatlas-brussel.be.
➔ Gebruik de atlas app indien mogelijk, werkt zoveel sneller, makkelijker en nauwkeuriger.

Specifieke aanwijzingen veldonderzoek

- Zie figuur 1.

Aanvullende gegevens verzamelen

- Losse waarnemingen doorgeven is zinvol, wel dienen die voorzien te zijn van een nauwkeurige plaatsaanduiding **én** (voor het Broedseizoen) voorzien van geldige broedcode.

Bureauwerk

- Voer veldwaarnemingen (verzameld op handige formulieren) snel in op de website (niet van toepassing bij gebruik van de Atlas app).
- Na afloop van het winter- of broedseizoen staat online je overzicht klaar met eigen resultaten en aanvullingen uit Waarnemingen.be.
- Overzicht online controleren, aanvullen/wijzigen en doorsturen.
- Regionale Atlascoördinator doet navraag bij onduidelijkheden.

Meedoen

- Iedereen die de Brusselse vogels **op zicht en geluid** herkent kan meedoen.
- Claim op www.vogelatlas-brussel.be een (vacant) atlashok en tel mee.

Gewone bezoeken	Gestandaardiseerde uurbezoeken
<ul style="list-style-type: none">• Opstellen van een zo volledig mogelijk lijst, van de aanwezige broed- en wintervogels.• Alle biotopen in je hok minstens 3x bezoeken gedurende beide telseizoenen.• Tijdens het broedseizoen wordt voor de minder algemene soorten een zo hoog mogelijke broedcode gezocht.• Voor de algemene soorten wordt in beide telseizoenen een schatting van het aantal territoria/overwinteraars gemaakt, in volgende aantalklassen : A: 1 – 5, B: 6 - 10, C: 11 - 20, D: 21 tot 40, E: 41 tot 80 en F: meer dan 80. Indien mogelijk kan een preciezer cijfer worden doorgegeven.• Lokaliseren van slaappleatsen en kolonies.• Voor de minder algemene soorten wordt het aantal territoria/overwinteraars zo nauwkeurig mogelijk bepaald, en op kaart ingetekend.• Aanvullende gegevens uit Waarnemingen.be zullen getoond worden op de atlassite.	<ul style="list-style-type: none">• 4 telperiodes : van 1 april t.e.m. 15 mei, van 16 mei t.e.m. 30 juni, van 1 december t.e.m. 15 januari, en van 16 januari t.e.m. 28 februari (telkens een bezoek van exact 1 uur)• Tussen 2 uurbezoeken dienen 2 weken te zitten.• Tijdens het broedseizoen worden deze bezoeken enkel 's ochtends uitgevoerd, bij voorkeur op zondagvoormiddag omwille van de geluidshinder in grote delen van Brussel op weekdays.• Het hele hok wordt gedurende een uur doorkruist, waarbij alle waargenomen soorten en aantallen worden genoteerd.• De minder algemene soorten worden ook op kaart ingetekend.

Figuur 1. Schematisch overzicht van het atlaswerk.

1. Inleiding

Van 1 februari 2022 tot en met 28 februari 2025 worden de vogels in Brussel op een gebiedsdekkende schaal in kaart gebracht. Tientallen vogelaars, merendeels vrijwilligers, gaan voor de nieuwe Brusselse Vogelatlas op pad, in de broedtijd maar ook in de winter. Welke soorten treffen ze aan, waar en in welke aantallen? Zijn aantallen en verspreiding onderhevig aan veranderingen? Dat zijn de vragen die we na afloop van het project kunnen beantwoorden.

In Brussel is er gelukkig al veel bekend over aantallen, verspreiding en trends van vogels. Toch is een groot Brussels atlasproject nodig, want de veranderingen in de vogelwereld gaan ongekend snel. Was Middelste Bonte Specht 20 jaar geleden bijzonder, tegenwoordig kijken we er minder van op. Omgekeerd zijn Matkop en Grote Lijster hard op weg bijzonderheden te worden. Het is belangrijk om zulke veranderingen vast te stellen en goed te documenteren.

Tegelijkertijd neemt de behoefte aan nauwkeurige gegevens over het voorkomen van vogels sterk toe. Vogelgegevens spelen op allerlei gebieden een rol, bij overheidsbeleid, in beschermingskwesities, bij terreinbeheer of bij de planning van infrastructurele projecten. Om rekening te kunnen houden met vogels, is gedetailleerde informatie over verspreiding en aantallen een noodzaak. Dit is bij uitstek de informatie die we met de Vogelatlas verzamelen.

Tellingen voor de Vogelatlas zijn niet alleen zinvol maar ook plezierig om te doen. Het veld in trekken en de vogels horen en zien: dat gaat nooit vervelen. Door mee te doen aan de Vogelatlas draag je bij aan een groter geheel en dat is mooi meegenomen. En voor de individuele vogelaar is het prachtig om na afloop van het project 'alles' te weten over de vogels in zijn of haar favoriete gebieden of in de onmiddellijke woonomgeving.

Leeswijzer

Deze handleiding bevat richtlijnen voor het veldwerk. Het is van groot belang dat tellers zich houden aan deze richtlijnen. Alleen dan zijn de telresultaten onderling vergelijkbaar en eenduidig te interpreteren.

- Wie geen zin of tijd heeft om een heel atlashok te tellen maar wel een bijdrage wil leveren, kan best eerst hoofdstuk 6 lezen en daarna hoofdstuk 4 en 5.
- Tellers die ook buiten hun eigen atlashok(ken) een bijdrage willen leveren, nemen best even hoofdstuk 6 door.

Veel extra informatie vind je op de atlaswebsite www.vogelatlas-brussel.be.

2. Doel en organisatie

Atlaswerk in Brussel

De Studiedienst van Natagora, en dan vooral de ornithologische afdeling Aves, coördineert al jarenlang het vrijwilligerswerk rond vogels in Brussel. Een (broed)vogelatlas maken is bij uitstek een taak die in hoofdzaak door vrijwilligers wordt gedragen. In het verleden was dat al een bijzondere prestatie, zeker gezien de destijds beperkte communicatiemogelijkheden. Nagenoeg alles verliep analoog en per post. In het verleden werden reeds twee Brusselse broedvogelatlassen gemaakt (Tabel 1), die telkens focusten op de broedvogels.

Tabel 1. Overzicht van eerdere atlasprojecten in Brussel

Terreinwerk	Periode	Soorten	Publicatie
1989-1991	Broedtijd	Broedvogels	Rabosée <i>et al.</i> , 1995
2000-2004	Broedtijd	Broedvogels	Weiserbs <i>et al.</i> , 2007
2022-2025	Broedtijd/winter	Broed- en wintervogels	

Ook de Atlas van de Belgische broedvogels, 1973-1977 (Devillers *et al.*, 1988) bevatte data uit Brussel, maar op een grotere schaal, met atlashokken van 80 km².

Reeds meer dan 30 jaar werken Leefmilieu Brussel en Natagora samen aan projecten rond monitoring van de diversiteit in Brussel, en dat niet enkel voor vogels, maar ook voor heel wat andere groepen. Zo werd recent nog gewerkt aan atlassen van amfibieën en zoogdieren. Daarnaast lopen ook verschillende projecten rond een aantal vogelgroepen zoals (gier)zwaluwen, uilen, ...

Doelen Vogelatlas

Kort samengevat luiden de doelstellingen voor de nieuwe Brusselse Vogelatlas als volgt:

- Vastleggen van de actuele verspreiding van alle broed- en wintervogels, op een zo gedetailleerd mogelijke schaal.
- Bepalen van de actuele populatieomvang van alle broedvogelsoorten en zoveel mogelijk wintervogelsoorten.
- Vastleggen van veranderingen in verspreiding (en voor broedvogels ook in dichtheden) ten opzichte van eerdere atlassen.
- IJking van de bestaande lang lopende vogelprojecten: hoe representatief zijn ze?
- Instroom van nieuwe vogeltellers stimuleren in het voordeel van de voortzetting van bestaande vogelmeetnetten.
- De perfecte gegevensbasis leggen waarmee toekomstige atlasgegevens kunnen worden vergeleken.

Het beoogde eindproduct is een volledige en overzichtelijke atlas, bij voorkeur in gedrukte vorm.

Organisatie van het project

De aansturing van de Brusselse Broedvogelatlas 2022-2024 wordt gedragen door Natagora en Natuurpunt. Terugkoppeling van resultaten vindt plaats via berichten en artikels, nieuwsbrieven of via de website, en via lezingen op regionale bijeenkomsten of op de Belgische Vogeldag.

Dit atlasproject verloopt voor het eerst digitaal: tellers melden zich aan op de site, halen daar hun telmateriaal op of werken via de app, en vullen er zelf hun resultaten in. Aangezien een internetaansluiting inmiddels gemeengoed is geworden en veel tellers al gewend zijn aan de digitale invoer van gegevens en waarnemingen ligt die keuze voor de hand. Mensen die graag willen meedoen maar niet over internet beschikken, raden we aan contact te zoeken met personen in de omgeving die dat ter beschikking willen stellen.

Atlaswerk of meetnet?

Veel vogelaars doen al jarenlang mee met de al langer lopende georganiseerde vogelmeetnetten. Voorbeelden zijn de watervogeltellingen, SOCBRU, DPOE en DHOE. Deze tellingen, die de Brusselse vogelstand monitoren, lopen in principe onbeperkt door.

Tellers die toch de keuze moeten maken tussen doorgaan met hun vaste tellingen of atlaswerk, adviseren we om het vaste telwerk aan te houden. Als teveel vogelaars overstappen van dergelijke projecten naar alleen atlaswerk, komt de langlopende monitoring immers in gevaar. Bovenal vormen de resultaten van deze projecten een essentieel onderdeel van het atlasmateriaal.

Account aanmaken/inloggen op www.vogelatlas.be

Heb je reeds een account op www.avimap.be, dan gebruik je diezelfde logingegevens en kan je meteen aan de slag. Was je niet geregistreerd op www.avimap.be, maak dan in Vogelatlas-brussel.be een account aan via de knop **Mijn account**.

Let op: hier kan je niet je zelfde logingegevens gebruiken die je voor waarnemingen.be gebruikt, de logincode heeft immers een vaste structuur.

Na je registratie kan je met dezelfde logingegevens op www.avimap.be terecht indien je later een gebiedsmatige broedvogelkartering wil uitvoeren. Daarover kan je meer lezen op www.avimap.be.

3. Atlashokken

Algemeen

De basiseenheid voor het terreinwerk zijn de atlashokken. Deze meten 0,96 x 1,07 km, dus ongeveer 1 km² of 100 ha. Elk atlashok heeft een unieke code, bestaande uit een letter en twee cijfers. Er is voor dit raster gekozen omdat dit hetzelfde is als bij de twee vorige Brusselse atlassen, wat het vergelijken tussen de verschillende atlassen gemakkelijker maakt.

198 atlashokken bedekken de in total 162 km² van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Een deel hiervan wordt doorkruist door een gewestgrens, voor deze hokken moet enkel het Brusselse gedeelte van het hok worden bezocht.

Alle atlashokken dienen tijdens de drie jaren dat het terreinwerk loopt, slechts gedurende één jaar te worden onderzocht.

Bekijken en reserveren van atlashokken

Een waarnemer reserveert telkens een atlashok.

Ga hiervoor als volgt te werk:

- Maak eerst een **account** aan of zorg dat je **ingelogd** bent.
- Ga naar de optie **Meedoen**
- Zoom in naar de regio waar jij graag zou tellen.
- Na een klik in het atlashok verschijnt links de bevestiging **Het geselecteerde atlashok: *XXX* is beschikbaar**.
- Ben je zeker dat je dit hok wil reserveren, klik dan op het venster **Ik wil dit hok tellen**.
- In het volgende scherm kan je aan geven in welk jaar je de broed- en wintervogels zal onderzoeken (zie figuur hier onder).
- Vergeet niet op **Opslaan** te klikken.

Daarna zullen de gereserveerde atlashokken ingekleurd zichtbaar zijn. Je eigen atlashokken zijn voortaan rood of (wanneer ingezoomd) rood gearceerd op in het overzichtsscherm.

Wanneer ga je tellen

Wil je hieronder aangeven wanneer je dit atlasblok (21F) gaat tellen. Je kan je keuzes later eventueel nog wijzigen.

Wintervogeltelling gepland in:

Winter 2022 (tot 28-2-2023)

Winter 2023 (tot 28-2-2024)

Winter 2024 (tot 28-2-2025)

Broedvogeltelling gepland in:

Voorjaar / zomer 2022

Voorjaar / zomer 2023

Voorjaar / zomer 2024

Opslaan

Annuleren

Na je bevestiging verschijnt een venster met het overzicht van de door jou geclaimde hokken.

Je atlasblokken

Je atlasblokken. Via **mijn account** kunt u medetellers toevoegen.

atlasblok seizoen jaar

1. 21F B 2022

Wil ik toch niet tellen

2. 21F W 2022

Wil ik toch niet tellen

Annuleren van gereserveerde atlashokken

Indien je een gereserveerd atlashok door onvoorziene omstandigheden toch niet zal kunnen onderzoeken, stel het atlashok dan zo snel terug open, zodat andere tellers het kunnen reserveren. Om te ontclaimen, klik op de knop **Wil ik toch niet tellen**, achter de **w** voor winterseizoen en achter de **b** voor broedseizoen.

Je atlashok alleen tellen of heb je medetellers?

Indien nodig kan de teller van een hok ervoor kiezen om in samenspraak met andere waarnemers het atlashok te tellen.

Dat kan je als volgt instellen (zie figuur boven)

Klik op '**Via mijn account kunt u medetellers toevoegen.**'

In het volgende scherm kan je bepalen of de soortenlijsten op je formulieren worden gerangschikt volgens Taxonomische (IOC) of alfabetische volgorde.

Je kan ook bepalen welke achtergrond je veldkaarten tonen.

Home Methode Meedoen FAQ Contact Invoeren Admin MFES00 quit **mijn account**

Français | Nederlands | English

Persoonlijke voorkeuren invoer

Met onderstaande keuzes kan je de soortvolgorde en ondergrond van de veldformulieren instellen. Ook de soortvolgorde van de gegevensinvoer wordt hiermee geregeld.

Soortvolgorde:

Ondergrond pdf's:

Snelkoppelingen

Medetellers »
Telt u met meerdere personen, geef hen dan op als medeteller zodat zij ook gegevens kunnen invoeren en/of bewerken.

Doorsturen naar Waarnemingen.be »
Je kunt je waarnemingen doorsturen naar Waarnemingen.be

Wijzigen wachtwoord »
Maak een nieuw persoonlijk wachtwoord aan.

Veranderen adresgegevens »
Hier kan je je naam en adresgegevens aanpassen / aanvullen.

Wijzigen e-mailadres »
Een juist e-mailadres is belangrijk. Controleer en update het indien nodig.

In het rechtse menu kun je per hok medetellers instellen, zodat zij ook gegevens kunnen invoeren of verbeteren. Dit stel je in voor een volledig atlashok. Je dient zelf met de waarnemer(s) af te spreken hoe het veldwerk precies wordt verdeeld.

Let op: Je dient de waarnemerscode (= logincode) van de medeteller in te voeren. Dus vooraleer je een medetellers kan koppelen, dient hij/zij reeds een Atlas- of Avimap-account te hebben.

Home Methode Meedoen FAQ Contact Invoeren Admin MFES00 quit mijn account

Français | Nederlands | English

Voeg medetellers toe

Atlasblok / Seizoen:

Waarnemerscode:

Simon Feys

Replace main observer (only for admins):

Mijn atlashokken

#	Teller	Medetellers
1.	B 13A Jean Rommes, Ganshoren	
2.	W 13A Jean Rommes, Ganshoren	
3.	B 13B Jean Rommes, Ganshoren	
4.	W 13B Jean Rommes, Ganshoren	
5.	B 13C Michel Janssens, Jette	
6.	W 13C Michel Janssens, Jette	
7.	B 13D Jean Rommes, Ganshoren	
8.	W 13D Jean Rommes, Ganshoren	

4. Algemene aanwijzingen veldwerk

Wanneer

Het veldwerk voor de Vogelatlas wordt uitgevoerd in de volgende jaren:

- Broedseizoen

De broedseizoenen van 2022, 2023 en 2024.

Het broedseizoen loopt gewoonlijk van maart t/m juli, maar begint voor sommige soorten iets eerder (februari) of houdt wat later op (augustus).

Binnen ieder broedseizoen vallen twee vaste telperioden voor het kilometerhokkenwerk (zie hoofdstuk 5.2).

- Winter

De winters van 2022-'23, 2023-'24 en 2024-'25.

De winter wordt strikt beperkt tot het tijdvak van 1 december t/m 28 februari.

Een waarneming van een uitgesproken wintervogel (Koperwiek, Grote Zaagbek) buiten dit tijdvak telt dus niet mee!

Binnen iedere winter vallen twee vaste telperioden voor het kilometerhokkenwerk:

1 december-15 januari en

16 januari-28 februari

(zie ook hoofdstuk 5.2).

Ieder atlashok dient gedurende één (liefst opeenvolgend) winter- en broedseizoen compleet te worden onderzocht. Aanvullingen uit andere jaren tijdens het atlasonderzoek zijn echter uiteraard welkom.

Soms beter samen tellen

Een ervaren teller kan gemakkelijk een atlashok in zijn eentje onderzoeken mits hij/zij genoeg tijd beschikbaar heeft. Minder ervaren vogelaars doen er goed aan om contact te zoeken met ervaren vogeltellers, bijvoorbeeld via een lokale Vogelwerkgroep of de Regionale Atlascoördinator. Wellicht is dan een gezamenlijke actie mogelijk.

Het kan natuurlijk stimulerend en aangenaam zijn om een atlashok te 'delen' met anderen. Soms helpen praktische afspraken om logistieke problemen op te lossen (bv. atlashok ligt aan weerszijden van een kanaal of snelweg) of bij uitval van een teller door vakantie of ziekte.

Hoofdteller en medeteller(s)

De hoofdteller is degene op wiens naam het atlashok geregistreerd is en die zich verantwoordelijk stelt voor het eindresultaat. Een hoofdteller kan eventuele medetellers inlog- of invoerrechten geven op de website. Medetellers kunnen worden geregistreerd bij de telgegevens, zodat ze vermeld kunnen worden in de uiteindelijke atlas.

Voorbereiding

Formulieren en kaarten van je atlashokken zijn onmisbaar bij het veldwerk. Atlasellers kunnen ze downloaden van Vogelatlas-brussel.be. Ze zijn ook zichtbaar in de Atlas app.

Toestemming van terreineigenaars

Sommige terreinen zijn gesloten voor bezoekers. Voor grondig vogelonderzoek, zoals voor de Vogelatlas, is vaak wel toestemming te verkrijgen.

Ter ondersteuning van zo'n vergunningsaanvraag bij de terreinbeheerder kun je van Vogelatlas.be een verklaring downloaden (via FAQ-kopje *Meedoen*). De verklaring zelf is geen permissie voor betreding! Vraag de terreineigenaar of het beheerteam ruim voor aanvang van het veldwerk om toestemming. Dat je je vervolgens houdt aan de eventuele voorwaarden spreekt voor zich.

Jouw data

Na het opladen komen jouw gegevens terecht in vogelatlas-brussel.be. Op vogelatlas-brussel.be voeren de waarnemers en de Regionale Atlascoördinatoren nog een controle uit.

Daarna worden ze geanalyseerd en verwerkt voor de Vogelatlas.

Waarnemers kunnen na hun controle zelf hun waarnemingen vanuit de vogelatlas-brussel.be exporteren naar waarnemingen.be. Je hoeft dus niet manueel de data apart in te voeren in vogelatlas-brussel.be en waarnemingen.be.

Exporteren kan je na elke ronde, na meerdere rondes of na elk telseizoen. Het systeem exporteert alle data slechts éénmalig zodat dubbele export wordt uitgesloten.

5. Veldwerk

5.1. Vogels interpreteren en registreren

Alle vogels, ook exoten

Exoten zijn soorten die van oorsprong niet in ons land voorkomen maar er vrij levende populaties vormen, bestaande uit nakomelingen van losgelaten, ontsnapte of verwilderde individuen. Bekende voorbeelden zijn Nijlgans en Halsbandparkiet. Alle vogelsoorten worden met de Vogelatlas in kaart gebracht, dus ook exoten: ze zijn niet meer weg te denken uit de Brusselse vogelwereld. Bovendien horen discussies over eventuele schadelijkheid van exoten (concurrentie met inheemse soorten, gewasschade) gebaseerd te zijn op feiten: waar komen ze voor en in welke aantallen.

Gebiedsgebonden vogels

Zowel in de winter als in het broedseizoen moet de aandacht voor het atlasonderzoek (gouden grid) vooral gericht zijn op soorten die **binding met het terrein** hebben: dus gebiedsgebonden vogels. Voor het aanvullend atlashokonderzoek komen ook andere soorten in aanmerking.

- Winter

Het onderscheid tussen al dan niet gebiedsgebonden vogels kan lastig zijn. Sommige soorten zoeken al vliegend naar voedsel (en zijn dus gebiedsgebonden). Voorbeelden zijn jagende Blauwe Kiekendieven en Sperwers. Andere soorten vliegen veel rond, maar gewoonlijk over korte afstanden en zijn eveneens gebiedsgebonden (zoals een laag over het water wegscherende IJsvogel of van het ene naar het andere bosje pendelende Sijzen). Vuistregel is dat hoog en strak overvliegende vogels (inclusief trek en slaaptrek) niet in aanmerking komen voor het atlaswerk. Vliegt een groep vogels over je kilometerhok zonder aanstalten te maken om erin neer te gaan, noteer deze dan niet voor je kilometerhokonderzoek.

- Broedseizoen

In de broedtijd is het onderscheid vaak eenvoudiger: het gaat dan **uitsluitend om territoriale vogels**. Veel soorten bezetten een territorium dat ze afbakenen of verdedigen door zang of andere gedragingen. Laag vliegende vogels zijn vaak gebiedsgebonden (foeragerende Boerenzwaluwen rond een boerderij).

Hoog (door)vliegende vogels worden buiten beschouwing gelaten (uitzondering: foeragerende Gierzwaluwen boven een stad).

Interpretatieproblemen worden voorkomen door het correcte gebruik van broedcodes (zie volgende pagina).

Tellen van individuen of broedparen

De uitgangspunten voor registratie van vogels in de winter en het broedseizoen verschillen.

- Winter

Ga uit van gebiedsgebonden **individuen**.
Een paartje Roodborsttapuiten telt in het winteronderzoek als 2 vogels.

- Broedseizoen

Ga uit van **broedparen/territoriale vogels**. Deze worden hier als gelijk behandeld, al hoeft een territoriale vogel niet noodzakelijk een broedvogel te zijn. Waarnemingen van een zingende Roodborsttapuit, een paar, of een paartje met jongen hebben alle betrekking op 1 broedpaar en worden bijgevolg met het **cijfer 1** genoteerd. Elk nieuw ingevoerd gegeven duidt op een ander broedpaar. Selecteer steeds de best passende broedcode (zie bijlage 1). In de app wordt voor elke soort standaard de meest voorkomende broedcode getoond.

Broedcodes

Een belangrijk aspect tijdens het veldwerk in de broedtijd is het vaststellen van de broedzekerheid per soort. In hoeverre wijst het waargenomen gedrag op broeden? Daartoe hanteren we de internationaal afgesproken lijst met broedcodes (zie onder).

Noteer per soort de hoogste broedcode die je in je atlashok vaststelt, maar besteed niet overdreven veel (extra) tijd aan het vaststellen van een zo hoog mogelijke broedcode. Nesten zoeken is gewoonlijk onnodig en zelfs af te raden. Bij notoir lastige soorten die gebruik maken van grote gebieden of die onduidelijk broedgedrag vertonen, is het belangrijk om de exacte broedcode vast te stellen. Voorbeelden zijn Boomvalk (aan begin en einde broedtijd korte tijd opvallend maar daartussenin stil; bovendien zijn er in het broedseizoen niet-broedende individuen aanwezig) en IJsvogel (vist tot op vele honderden meters van de nestplaats).

Tijdens het broedseizoen zal zowel de invoersite als de app standaard de meest voorkomende broedcode van de geselecteerde soort tonen.

Op de Sovon-site vind je per soort nuttige aanwijzingen voor het interpreteren van gedrag en het vaststellen van de juiste broedcode (www.sovon.nl/soorten-en-gebieden/telrichtlijnen).

Voor het broedvogelonderzoek komt een gegeven sowieso pas in aanmerking wanneer het voorzien is van een geldige broedcode. Vul per soort de hoogst vastgestelde broedcode in.

Geldige broedcodes en hun nummer:

1. Volwassen individu in broedbiotoop in broedseizoen.
2. Zingende of baltsende vogel in broedbiotoop.
3. Paar in broedseizoen in geschikt broedbiotoop.
4. *(Niet gebruiken voor Atlasonderzoek)*
5. Baltsend paar.
6. Bezoek aan waarschijnlijke nestplaats.
7. Angst- of alarmroep of waaks gedrag dat wijst op nest/jongen.
8. Vogel met broedvlekken.
9. Transport van nestmateriaal, nestbouw.
10. Afleidingsgedrag.
11. Pas gebruikt nest of verse eierschalen bij nest.

12. Pas uitgevlogen jongen van nestblijvers, donsjongen van nestvlieders.
13. Bewoond nest met onbekende inhoud.
14. Transport van ontlasting of voedsel voor nestjongen.
15. Nest met eieren.
16. Nest met jongen (gezien of gehoord).

5.2. Uitvoering

Noteren in het veld

Bij het onderzoek in je atlashok gelden zowel in winter- als broedtijd enkele principes:

- algemene soorten worden geteld tijdens de gestandaardiseerde bezoeken (zie verder);
- schaarse en zeldzame soorten en kolonievogels worden geteld en op kaart ingetekend.

Je zal op de veldformulieren en in de app zien welke werkwijze voor welke soort van toepassing is. Ook noteer je daar de kopgegevens voor belangrijke zaken zoals datum, begin- en eindtijd, medetellers en weersomstandigheden.

Op de veldformulieren wordt de gebiedskaart automatisch aan de achterzijde van het formulier afgedrukt. Het is verstandig dat de niet-appgebruikers hun telresultaten zo snel mogelijk invullen (zie hoofdstuk 7).

Intekenen in broedseizoen

Zeldzame soorten in het broedseizoen worden op kaart ingetekend met broedcode (bijlage 1).

Van kolonievogels tel je steeds het aantal bezette nesten, indien moeilijk telbaar (bv. zeer grote kolonie) wordt dit aantal ingeschat. Daartoe kan je volgende categorieën gebruiken:

1 tot 5	21 tot 40
6 tot 10	41 tot 80
11 tot 20	>80

Tijdsbesteding veldwerk bijhouden

Het onderzoek van de gestandaardiseerde bezoeken is gebonden aan een onderzoekstijd van één uur per bezoek. Het aanvullend onderzoek aan de rest van het atlashok (om de soortenlijst compleet te maken en inzicht te krijgen in de aanwezige aantallen en broedcodes) is niet aan een bepaalde tijdsduur gebonden. Het is echter belangrijk om een indicatie te hebben van de daaraan bestede tijd, om onderscheid te kunnen maken tussen atlashokken waaraan zeer veel tijd werd besteed (met doorgaans completere soortenlijsten en correctere aantallen) en diegene die minder intensief werden onderzocht.

De tijdsbesteding wordt genoteerd op de veldformulieren, in de app gebeurt het automatisch. Indien hiervan geen gebruik wordt gemaakt (teller woont in atlashok of komt er heel vaak), houd dan op een andere wijze bij hoeveel uren er globaal aan veldwerk besteed zijn.

Bezoektijden

Het atlasonderzoek vindt plaats op verschillende tijdstippen:

- Broedseizoen
Gestandaardiseerde uurbezoeken tussen zonsopgang en 6 uur daarna.
Aanvullend atlashokonderzoek: vooral in de (vroeg) ochtend, maar ook overdag.
Breng één of meer nachtbezoeken aan relevante biotopen.
Bezoek stedelijk gebied bij voorkeur op een zondagochtend: meer rust!
- Winter
Gestandaardiseerde uurbezoeken en aanvullend atlashokonderzoek van een uur na zonsopgang tot een uur voor zonsondergang. Het is nl. niet de bedoeling om vogels (zoals kauwen en meeuwen) op slaappleatsen of tijdens slaaptrek te tellen, omdat ze zich dan concentreren uit de wijde omgeving. Overdag tonen ze de bredere spreiding die we in kaart willen brengen.
Nachtbezoeken zijn niet nodig.
Let wel: bosvogels zijn vooral actief in de ochtend.

Gestandaardiseerde uurbezoeken

Breng in elk van de vier telperioden een bezoek van één uur aan je gereserveerde atlashok.

- Winter: van **1 december t.e.m. 15 januari** en van **16 januari t.e.m. 28 februari**.
Tussen de twee bezoeken dienen minimaal 14 dagen te liggen.
- Broedseizoen: van **1 april t.e.m. 15 mei** en van **16 mei t.e.m. 30 juni**. **Tussen de twee bezoeken dienen minimaal 14 dagen te liggen.**
- Besteed precies 60 minuten aan het doorkruisen van het kilometerhok en bezoek in dit tijdsbestek alle landschapstypes. Verdeel de aandacht zo evenredig mogelijk over de landschapstypes. Vogelrijke biotopen mogen meer aandacht krijgen dan vogelarme, maar richt de aandacht niet te veel op afwijkende landschapselementen. In een hok dat vnl. uit landbouwgebied bestaat met een klein bosje, mag niet vrijwel alle tijd naar dat ene bosje gaan. De route kun je lopend of per fiets afleggen. De meeste algemene soorten hoef je enkel te tellen, van andere soorten worden de aantallen genoteerd en ingetekend op kaart (winter: individuen, broedseizoen: broedparen/aantal territoria). Op het veldformulier of in de app zie je per soort welke optie van toepassing is.

Aanvullend veldwerk in atlashok

De gestandaardiseerde uurbezoeken leveren een stevige basis voor de atlas. Deze worden vervolledigd met aanvullend veldwerk in de rest van het atlashok.

Bezoek alle landschapstypen in het atlashok ten minste **drie maal**.

Winter

- Periode van **1 december t/m 28 februari**.
- Bezoeken overdag van een uur na zonsopkomst tot een uur voor zonsondergang.

Broedseizoen

- Van **februari/maart** (bv. Bosuil, spechten) **t.e.m. juli-augustus** (bv. Boomvalk, Wespandief).
- Bezoeken vooral in de (vroeg) ochtend.

- Bezoeken overdag zijn zinvol voor roofvogels, weidevogels, meeuwen, sterns en sommige andere, vooral warmte minnende soorten.
- Een of meer bezoeken in de schemer of nacht aan relevante biotopen zoals moeras (rallen) en kleinschalig platteland (Steenuil).
- Kijk op de Sovon-site voor nuttige aanwijzingen per soort (www.sovon.nl/soorten en *gebieden/telrichtlijnen*) of voor meer algemene richtlijnen (www.sovon.nl/nl/content/handleiding-broedvogels).

Gebruik van de Vogelatlas app

De Vogelatlas app zit geïntegreerd in de Avimap app (Android).

Voordelen

- Gebruiksvriendelijk en snel.
- Beter zicht op je positie in het kilometerhok op het terrein.
- Bij thuiskomst gewoon de gegevens inladen in Vogelatlas.be: geen extra huiswerk na veldronde
- Waarnemers kunnen hun waarnemingen na elke ronde, meerdere rondes of het hele seizoen vanuit www.vogelatlas-brussel.be exporteren naar waarnemingen.be.

Wens je toch gebruik te maken van de analoge veldkaarten:

lees verder onder [Online invoer resultaten bij gebruik analoge kaarten \(p.22\)](#)

Hoe gebruik je de Vogelatlas app?

Volg volgende stappen:

- Beschik je reeds over de <i>Avimap app</i>: update ophalen en herstarten. Beschik je nog niet over de <i>Avimap app</i>? Haal hem dan op in de <i>Play store</i>.-Avimap App openen.-Juiste Atlashok selecteren (visueel overzicht via wereldbol-icoontje).	-Telling starten. Track opslaan? Kies JA.-Klik op Start.-Klik ofwel op de grote knop bovenaan ('Algemeen bezoek aan het atlashok') voor het aanvullend atlashokonderzoek.-Of achter het te onderzoeken kilometerhok-Bij einde bezoek, klik op Klaar met tellen.

Wanneer je tijdelijk je atlashok moet verlaten om een ander deel te bereiken, zet je best je lopende kmhoktelling even stop. Je komt dan opnieuw terecht in het overzichtsscherm, waar je – eenmaal je weer in je kmhok bent – je kmhok-telling kan verderzetten.

Voor gedetailleerde toelichting over de functies binnen de Vogelatlas-app: raadpleeg de aparte [Handleiding Vogelatlas app](#).

6. Losse waarnemingen

Iedereen die onze Brusselse vogelsoorten op zicht en geluid herkent, kan meedoen aan de Vogelatlas, maar niet iedereen zal tijd hebben om een volledig atlashok te onderzoeken. Voor mensen die desondanks een bijdrage willen leveren, bestaan er verschillende mogelijkheden. Dat geldt ook voor atlastellers die buiten hun eigen atlashok(ken) willen bijdragen.

Veel vogelaars geven hun losse waarnemingen door via websites zoals Waarnemingen.be. Voor het atlasproject kunnen zulke losse waarnemingen aanvullende waarde hebben, vooral van schaarse en zeldzame soorten. Hierbij zijn de volgende richtlijnen van belang:

- **Sta overdracht van waarnemingen toe**
Waarnemers kunnen op hun eigen account instellen of Natuurpunt/Natagora inzage mag hebben in hun waarnemingen. Wanneer deze optie geblokkeerd is, kunnen de waarnemingen niet gebruikt worden voor vervollediging van de Vogelatlas!
- **Geef de exacte plaats aan**
Voor de atlas zijn losse waarnemingen alleen zinvol indien ze gekoppeld kunnen worden aan een exacte locatie. Voer de waarnemingen daarom in op het meest gedetailleerde niveau, liefst met een nauwkeurigheid van 10 meter. Doe dit ter plekke (Smartphone etc.) of later achter de computer. Let op dat je bij de plaatsbepaling via Smartphone niet uitgaat van de locatie waar je je zelf bevindt (weg, parkeerplaats), maar dat je **de locatie aanduidt van het waargenomen individu in het veld**. Waarnemingen die alleen de plaats van de waarnemer weergeven, zijn onbruikbaar voor de atlas.
- **Kies een correcte gedragsomschrijving bij de waarneming**
De Vogelatlas richt zich op gebiedsgebonden vogels; vergeet bij waarnemingen van (hoog) overvliegende vogels dus niet om ze als zodanig in te voeren. In de broedtijd is het, zeker bij de schaarsere soorten, belangrijk om het gedrag nauwkeurig aan te geven. Dit maakt het mogelijk om te beoordelen of het om een (mogelijke) broedvogel ging.
In Waarnemingen.be bestaan deze selectiemogelijkheden bij de invoeroptie onder *Gedrag* (o.a. onderscheid in *baltsend/zingend, alarm, bezet nest* enz.).
Zo kunnen meldingen achteraf worden gekoppeld aan broedcodes.

7. Na het veldwerk

Het veldwerk is het leukste onderdeel van het atlasproject, maar er is geen reden om tegen het administratieve gedeelte op te zien. Via de app gaat het inladen van gegevens zeer snel door een export. De analoge atlasteller kan zich het zichzelf gemakkelijk maken door gegevens meteen na het veldwerk in te voeren. Daartoe werd een speciale webinvoer ontworpen.

Online invoer resultaten bij gebruik analoge kaarten: direct na veldbezoek

Voor de niet-app gebruikers, is het verstandig om de resultaten van het veldwerk zo snel mogelijk in te vullen via de digitale formulieren op Vogelatlas-brussel.be. Dat geldt zowel voor het gestandaardiseerde kilometerhokbezoek als de bezoeken aan de rest van het atlashok.

Voorkom het laten rondslingeren van gegevens en vermijd pieken in het administratieve werk. Het maakt ook de volgende stap (hieronder) makkelijker. Voor de webinvoer is t.z.t. een aparte handleiding beschikbaar, deze is te downloaden van Vogelatlas-brussel.be.

De Avimap app-gebruikers laden hun gegevens op na het veldwerk zodat die taak snel is volbracht. De niet app-gebruikers dienen hun gegevens online in te voeren in de Atlas-site. De invoerpagina's worden zo ontwikkeld dat de invoer voor de hand ligt. Bij problemen, contacteer het VogelAtlas-team.

Totaaloverzicht

Na afloop van de broed- of winterseizoen ontvangt de teller een mail dat het 'totaaloverzicht' beschikbaar is. Dit biedt per atlashok een overzicht van de ingevoerde, eigen telresultaten, losse meldingen via Waarnemingen.be enzovoort. Dit totaaloverzicht is een belangrijk hulpmiddel bij het invoeren van de eindresultaten van het atlashok.

- Bekijk het totaaloverzicht nauwkeurig en kijk of je aanvullingen of correcties hebt.
- Maak van alle soorten de gewenste schatting (zie hieronder) en gebruik daarvoor de basisgegevens van het totaaloverzicht.
- Geef, indien nodig (zeer zeldzame soort, regionaal of landelijk bijzonder broedgeval) extra informatie. Ook geheimhouding/onder embargo zetten is mogelijk.
- Meld online dat het overzicht gecontroleerd werd en gereed is.

Aantallen schatten

Pas aan het einde van de atlasperiode wordt gevraagd om per soort een schatting te maken van het maximale **aantal individuen** dat op één dag in het atlashok aanwezig was (periode van 1 december t.e.m. 28 februari). Hetzelfde vragen we aan het eind van het broedseizoen, maar dan gaat het om het **aantal broedparen/territoria**.

In het geval dat precieze tellingen niet mogelijk zijn, dienen schattingen te worden gemaakt in vooraf gedefinieerde aantalsklassen (zie tabel 2).

Het kan soms lastig zijn om de juiste aantalsklasse te bepalen, vooral van nogal verborgen levende of (lokaal) algemene soorten. In het algemeen is het maken van een schatting in de winter lastiger dan in het broedseizoen, wanneer vogels meer aan een bepaalde locatie zijn gebonden.

Ga uit van wat je in het veld gezien hebt, maar houd bij het maken van de schatting rekening met de oppervlakte geschikt biotoop in het atlashok en met het feit dat je meestal niet alle aanwezige vogels te zien krijgt.

Kijk op Vogelatlas-brussel.be bij de FAQ's, raadpleeg eventueel lokaal deskundige vogelaars, de Regionale Atlascoördinator of meer ervaren tellers

Tabel 2. Klassen waarbinnen de aantallen geschat moeten worden. In de winter gaat het om het maximale aantal *individuen* dat op een dag aanwezig was, in de broedtijd om het aantal *broedparen/territoria*.

A: 1-5	D: 21-40
B: 6-10	E: 41-80
C: 11-20	F: >80

Overvliegende vogels

Hoog en strak overvliegende vogels, die rechtlijnig het landschap overvliegen, blijven bij de kilometerhok- en punttellingen buiten beschouwing. Bij het overige veldwerk in de atlashokken kunnen ze desgewenst aangekruist worden maar met duidelijk gedragsbepaling (bv. overvliegend). Aantalsschattingen daarvan zijn (voor de Vogelatlas) niet nodig.

Controle

De Regionale Atlascoördinator controleert de overzichten uit de regio.

Bij vragen of onduidelijkheden neemt de hij contact op met de teller. Dat er navraag wordt gedaan, betekent niet dat er wantrouwen bestaat jegens de teller. Het is in ons aller belang dat de atlasgegevens zo compleet en correct mogelijk zijn. Een check door een regionale expert is daarom noodzakelijk.

8. Bijlage 1

Broedcodes

- 1 Waarneming van een **volwassen individu in geschikt broedbiotoop**, zonder aanwijzing omtrent broeden.
- 2 Eenmalige waarneming van **zingend of baltsend** individu in geschikt broedbiotoop.
- 3 Waarneming tussen de datumgrenzen van een **paar in geschikt broedbiotoop**.
- 4 **Territoriumgedrag** (zang, gevechten e.d.) op dezelfde plaats vastgesteld, op tenminste 2 dagen die minimaal 10 dagen uit elkaar liggen.
- 5 **Baltsend paar (ook paring)** in geschikt broedbiotoop.
Het voeren van een wijfje door het mannetje moet eveneens met code 5 worden aangegeven.
- 6 Bezoek van vogel aan een **waarschijnlijke nestplaats**, zoals Huismus die onder dakpannen kruipt.
- 7 Angstkreten of ander gedrag (**alarmeren**), dat wijst op aanwezigheid van een nest of jongen.
Houd er echter rekening mee dat alarmeren lang niet altijd duidt op een broedgeval. Veel vogels alarmeren ook wanneer ze niet broeden. Let daarom speciaal op of de vogel aan een bepaalde plaats is gebonden.
- 8 **Vogel met broedvlekken** (niet altijd een betrouwbare aanwijzing voor een broedgeval ter plaatse).
- 9 Transport van nestmateriaal, **nestbouw** of uithakken/graven van nestholte.
- 10 **Afleidingsgedrag**. De vogel doet alsof hij verlamd of gewond is, en lokt zo de waarnemer weg van het nest. Afleidingsgedrag komt vooral voor bij soorten die in open terreinen broeden, zoals eenden, steltlopers en een enkele zangvogel, zoals Rietgors.
- 11 **Pas gebruikt nest** of eierschalen.
- 12 **Pas uitgevlogen jongen** van nestblijvers of uitgelopen donsjongen van nestvlieders.
Deze code moet uiterst zorgvuldig worden gehanteerd. Soorten als sterns, meeuwen, zwaluwen, Roek, Spreeuw, Kruisbek, Sijs en Kleine Barmsijs kunnen met hun vliegvlugge jongen grote afstanden afleggen. De jongen worden dan soms nog door de ouders gevoerd. Let daarom uitsluitend op jongen die niet of nauwelijks kunnen vliegen.
- 13 **Recent gebruikt nest** met onbekende inhoud.
Bezoek door ouders aan een nest waarvan de inhoud niet kan worden vastgesteld, of waarneming van broedende vogel. Deze code is onder meer bedoeld voor in kolonies broedende vogels zoals Roek en Oeverzwaluw.
- 14 **Transport voedsel of ontlasting**. Transport van ontlastingspakketjes van of voedsel voor de jongen is voor de meeste zangvogels een bruikbare code. Bedenk echter dat meeuwen, roofvogels en sommige andere soorten hun jongen na het uitvliegen blijven voederen (zie ook code 12), sterns en IJsvogel maken soms lange voedselvluchten en kunnen ver van de broedplaats met voedsel worden waargenomen. Het voeren van een wijfje door het mannetje wordt met code 5 aangegeven.
- 15 **Nest met eieren**.
- 16 **Nest met jongen** gezien, of de jongen in het nest gehoord.

Nb: code 4 is niet bij veldbezoeken van toepassing, wel bij het invullen van het formulier aan het eind van het seizoen.

Bijlage 3

Soortenlijst algemene soorten broedseizoen

Nom français	Nederlandse naam	English name	Nom scientifique
Accenteur mouchet	Heggenmus	Dunnock	<i>Prunella modularis</i>
Canard colvert	Wilde Eend	Mallard	<i>Anas platyrhynchos</i>
Canard colvert (forme domestique)	Parkeend	Domestic Duck	<i>Anas platyrhynchos forma domestica</i>
Choucas des tours	Kauw	Jackdaw	<i>Coloeus monedula</i>
Corneille noire	Zwarte Kraai	Carrion Crow	<i>Corvus corone</i>
Etourneau sansonnet	Spreeuw	Common Starling	<i>Sturnus vulgaris</i>
Fauvette à tête noire	Zwartkop	Blackcap	<i>Sylvia atricapilla</i>
Geai des chênes	Gaai	Eurasian Jay	<i>Garrulus glandarius</i>
Grimpereau des jardins	Boomkruiper	Short-toed Treecreeper	<i>Certhia brachydactyla</i>
Grive musicienne	Zanglijster	Song Thrush	<i>Turdus philomelos</i>
Martinet noir	Gierzwaluw	Common Swift	<i>Apus apus</i>
Merle noir	Merel	Common Blackbird	<i>Turdus merula</i>
Mésange bleue	Pimpelmees	Blue Tit	<i>Cyanistes caeruleus</i>
Mésange charbonnière	Koolmees	Great Tit	<i>Parus major</i>
Moineau domestique	Huisemus	House Sparrow	<i>Passer domesticus</i>
Orite à longue queue	Staartmees	Long-tailed Tit	<i>Aegithalos caudatus</i>
Perruche à collier	Halsbandparkiet	Ring-necked Parakeet	<i>Psittacula krameri</i>
Pic épeiche	Grote Bonte Specht	Great Spotted Woodpecker	<i>Dendrocopos major</i>
Pie bavarde	Ekster	Magpie	<i>Pica pica</i>
Pigeon biset f. domestique	Stadsduif	Feral pigeon	<i>Columba livia forma domestica</i>
Pigeon colombin	Holenduif	Stock Dove	<i>Columba oenas</i>
Pigeon ramier	Houtduif	Common Wood Pigeon	<i>Columba palumbus</i>
Pinson des arbres	Vink	Chaffinch	<i>Fringilla coelebs</i>
Pouillot véloce	Tjiftjaf	Chiffchaff	<i>Phylloscopus collybita</i>
Roitelet à triple bandeau	Vuurgoudhaan	Firecrest	<i>Regulus ignicapilla</i>
Roitelet huppé	Goudhaan	Goldcrest	<i>Regulus regulus</i>
Rougegorge familier	Roodborst	European Robin	<i>Erithacus rubecula</i>
Rougequeue noir	Zwarte Roodstaart	Black Redstart	<i>Phoenicurus ochruros</i>
Sittelle torchepot	Boomklever	Wood Nuthatch	<i>Sitta europaea</i>
Tourterelle turque	Turkse Tortel	Eurasian Collared Dove	<i>Streptopelia decaocto</i>
Troglodyte mignon	Winterkoning	Winter Wren	<i>Troglodytes troglodytes</i>
Verdier d'Europe	Groenling	European Greenfinch	<i>Chloris chloris</i>

Bijlage 4

Soortenlijst algemene soorten winterseizoen

Nom français	Nederlandse naam	English name	Nom scientifique
Accenteur mouchet	Heggenmus	Dunnock	<i>Prunella modularis</i>
Canard colvert	Wilde Eend	Mallard	<i>Anas platyrhynchos</i>
Canard colvert (forme domestique)	Parkeend	Domestic Duck	<i>Anas platyrhynchos forma domestica</i>
Choucas des tours	Kauw	Jackdaw	<i>Coloeus monedula</i>
Corneille noire	Zwarte Kraai	Carrion Crow	<i>Corvus corone</i>
Etourneau sansonnet	Spreeuw	Common Starling	<i>Sturnus vulgaris</i>
Geai des chênes	Gaai	Eurasian Jay	<i>Garrulus glandarius</i>
Grimpereau des jardins	Boomkruiper	Short-toed Treecreeper	<i>Certhia brachydactyla</i>
Grive musicienne	Zanglijster	Song Thrush	<i>Turdus philomelos</i>
Merle noir	Merel	Common Blackbird	<i>Turdus merula</i>
Mésange bleue	Pimpelmees	Blue Tit	<i>Cyanistes caeruleus</i>
Mésange charbonnière	Koolmees	Great Tit	<i>Parus major</i>
Mésange nonnette	Glanskop	Marsh Tit	<i>Poecile palustris</i>
Moineau domestique	Huismus	House Sparrow	<i>Passer domesticus</i>
Mouette rieuse	Kokmeeuw	Black-headed Gull	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>
Orite à longue queue	Staartmees	Long-tailed Tit	<i>Aegithalos caudatus</i>
Perruche à collier	Halsbandparkiet	Ring-necked Parakeet	<i>Psittacula krameri</i>
Pic épeiche	Grote Bonte Specht	Great Spotted Woodpecker	<i>Dendrocopos major</i>
Pie bavarde	Ekster	Magpie	<i>Pica pica</i>
Pigeon biset f. domestique	Stadsduif	Feral pigeon	<i>Columba livia forma domestica</i>
Pigeon colombin	Holenduif	Stock Dove	<i>Columba oenas</i>
Pigeon ramier	Houtduif	Common Wood Pigeon	<i>Columba palumbus</i>
Pinson des arbres	Vink	Chaffinch	<i>Fringilla coelebs</i>
Roitelet huppé	Goudhaan	Goldcrest	<i>Regulus regulus</i>
Rougegorge familier	Roodborst	European Robin	<i>Erithacus rubecula</i>
Sittelle torchepot	Boomklever	Wood Nuthatch	<i>Sitta europaea</i>
Tourterelle turque	Turkse Tortel	Eurasian Collared Dove	<i>Streptopelia decaocto</i>
Troglodyte mignon	Winterkoning	Winter Wren	<i>Troglodytes troglodytes</i>
Verdier d'Europe	Groenling	European Greenfinch	<i>Chloris chloris</i>